

Уводна реч

Поштоване колегинице и колеге,

Наша улога у савременом здравственом систему је активно учествовање у промоцији здравља, превенцији болести и рационалној фармакотерапији. Усвајање концепта фармацеутске здравствене заштите и преузимање одговорности за постизање исхода лечења захтева примену приступа медицине и фармације засноване на доказима. С друге стране, очекивања пацијента/корисника здравствене услуге су да за кратко време добије компетентне информације о здравственим проблемима.

Препознали смо потребу за израдом материјала који ће фармацеутима у примарној здравственој заштити послужити као подршка у спровођењу концепта фармацеутске здравствене заштите. *Смернице за фармацеуте* (у даљем тексту *Смернице*) су припремили наставници и сарадници Катедре за фармакокинетику и клиничку фармацију, Фармацеутског факултета Универзитета у Београду. Допринос изради *Смерница* су дали специјалисти фармацеутске здравствене заштите (погледати *Захвалницу*) у оквиру предлога тема, сугестија и тестирања прве верзије у пракси.

Материјал је припремљен коришћењем приступа медицине и фармације засноване на доказима. Сагледани су садржаји за процену симптома и/или знака здравственог проблема, фактори предиспозиције, разлози за упућивање пацијента лекару. Централни део *Смерница* представља алгоритам са редоследом корака и одлука фармацеута у збрињавању пацијента у апотеци. Посебно су истакнути аспекти саветовања пацијента о (не)фармаколошким мерама и праћење исхода терапије.

Смернице треба да омогуће фармацеуту да за кратко време препозна потребе пацијента/корисника здравствене услуге и пружи систематичан редослед активности потребних за решавање здравственог проблема, али водећи рачуна да због специфичности пацијената приступ збрињавању пацијента, ипак, треба да буде индивидуализован.

Очекујемо да ће примена *Смерница* допринети стандардизацији и унапређењу фармацеутске услуге засноване на доказима.

Надамо се да ће уложен труд бити препознат са ваше стране и да ћете *Смерница* користити у свакодневной пракси.

Београд, март 2021.година

проф. др Бранислава Миљковић
шеф Катедре за фармакокинетику и клиничку фармацију
Фармацеутског факултета Универзитета у Београду
Председник Савеза фармацеутских удружења Србије

АУТОРИ

Бранислава Миљковић

Редовни професор, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Сандра Везмар Ковачевић

Редовни професор, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Катарина Вучићевић

ванредни професор, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Марија Јовановић

доцент, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Милена Ковачевић

асистент са докторатом, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Милица Ћулафић

асистент са докторатом, Катедра за фармакокинетику и клиничку фармацију, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет

Најчешће скраћенице и ознаке у тексту

ваг.	-	вагинално
ГИТ	-	гастроинтестинални тракт
<i>g</i>	-	грам
ДМ	-	дијабетес мелитус
<i>CYP2D6</i>	-	изоензим цитохром <i>P</i> 450 групе ензима
<i>CYP3A4</i>	-	изоензим цитохром <i>P</i> 450 групе ензима
<i>BMI</i>	-	индекс телесне масе (<i>Body Mass Index</i>)
i.j.	-	интернационална јединица
<i>ACEI</i>	-	инхибитори ангиотензин-конвертујућег ензима
МАОИ	-	инхибитори моноамино оксидазе
<i>INR</i>	-	јединица протромбинског времена, параметар коагуабилности крви (<i>International Normalized Ratio</i>)
капс.	-	капсула
КВ	-	кардиоваскуларни
<i>kg</i>	-	килограм
<i>kcal</i>	-	килокалорија
КИ	-	контраиндикација
КП	-	крвни притисак
<i>HDL</i>	-	липопротеини високе густине
<i>LDL</i>	-	липопротеини ниске густине
<i>L</i>	-	литар
<i>m</i>	-	метар
μ g	-	микрограм
<i>mg</i>	-	милиграм
<i>mL</i>	-	милилитар
<i>mm</i>	-	милиметар
<i>mmHg</i>	-	милиметар живиног стуба
<i>mmol</i>	-	милимол
НРЛ	-	нежељена реакција на лек
НСАИЛ	-	нестероидни антиинфламаторни лекови
БР	-	режим издавања лекова без рецепта
<i>h</i>	-	сат
<i>SNRI</i>	-	селективни инхибитори поновног преузимања серотонина и норадреналина
<i>SSRI</i>	-	селективни инхибитори поновног преузимања серотонина
табл.	-	таблета
ТМ	-	телесна маса
<i>TG</i>	-	триглицериди
ТЦА	-	трициклични антидепресиви
ФЗЗ	-	фармацеутска здравствена заштита
H_2	-	хистамински H_2 рецептори
<i>HbA1c</i>	-	гликозилирани хемоглобин
ХИВ	-	вирус хумане имунодефицијенције
<i>cm</i>	-	центиметар
ЦНС	-	централни нервни систем

* остале скраћенице су представљене у појединачним смерницама

** ознаке и скраћенице представљене латиничним писмом приказане су курзивом

Појашњење графичких елемената

Смернице се односе на фармацеутску здравствену заштиту особа са стањима или обољењима:

гастроинтестиналног система

коже, слузокоже, ноктију

кардиоваскуларног система

централног нервног система

респираторног система

урогениталног система

поремећаја метаболизма

ЗАХВАЛНОСТ

Аутори *Смерница* захваљују специјалистима фармацеутске здравствене заштите на корисним предлозима, саветима, коментарима и тестирању радних верзија у фармацеутској пракси.

Листа (према азбучном редоследу):

Александра Ил	Јована Трбојевић
Александра Ланчушки	Лидија Јеремић
Амела Гусињац	Љубица Михаиловић
Ана Цвијан	Марија Богдановић
Ана Стефановић	Марија Буљугић
Анђелија Аранђеловић	Марија Ћосовић
Бојана Грбић	Марија Миливојевић
Бранка Павловић	Марија Ракић Панић
Бранка Поповић	Марина Тодоров
Вера Лазић	Мика Симишић
Владана Јовичић	Милан Бзенић
Гордана Мићић Томић	Милена Ђорђевић
Гордана Обрадовић	Милена Јовчић
Даниела Добросављевић	Милица Јечменица
Данијела Павловић	Милица Пешић
Добрила Јанковић	Милица Радојковић
Душица Тодоровић	Милош Илић
Емина Рајић	Мина Кусонић
Игор Гајић	Мирела Стовраговић
Ивана Гордић	Младен Утвић
Ивана Новаковић	Нада Давидовац
Јасмина Стјеља	Наташа Николић
Јасминка Беговић	Небојша Мићић
Јасна Урошевић	Роланд Антонић
Јелена Костић	Сања Ивановић
Јелена Лекић	Сања Лончар
Јелена Лопатић	Сања Максимовић
Јелена Микић	Соња Јанковић
Јелена Стојиљковић	Соња Стојиљковић
Јелена Вучковић,	Тамара Шуљан
Јована Бомештар	Татјана Милошевић
Јована Јанковић	Татјана Станковић

Захваљујемо рецензентима *Смерница*, професорки Милици Простран и професорки Силви Добрић на упућеним корисним саветима и подршци.

Посебну захвалност изражавамо нашим колегиницама, доктору наука Бојани Голубовић и магистру фармације Милици Јанковић, које су учествовале у изради прве верзије *Смерница* док су радиле као асистенти на нашој катедри.

Такође, захваљујемо асистенкињама катедре магистрима фармације специјалистима Маши Рогановић, Ани Хомшек и Теодори Булог на пруженој подршци у финалној изради *Смерница*.